

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 122

Nisan2024

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Gerçekten Seçebildik mi?	3
Niye Biz?.....	5
Eşitlik Savaşçısı Üstüne	7
Sivil Alanda Engellilik.....	12
Biraz da Siz Evirip Çevirin	15
Çekirdekten Yetiştirilenler	18
Zincirli Testereler ve Kene Isırıkları	20
Teknolojinin Demokratikleşme Yolculuğu: Yasalardan Günümüze Engelli Teknolojileri	23
Sevda Yılmaz ile İGA'nın Erişilebilir Hizmetleri Üzerine Röportaj	26
Yemek Yerlerinde Körcül Deneyim-2.....	31

Editörden

Güneşin sıcaklığı ile yazın erkenden geldiğini düşündüren güzelim Nisan ayından merhaba sevgili okurlar.

Ne yazık ki erişilebilir bir seçimi düşlediğimiz 31 Mart seçimlerinin erişilemezliğinin hüsrânını yaşadık, umut yükleyen bahara inat. Oysa seçimlerde bağımsızca oyumuzu kullanabilmek için mücadelenin önde gidenlerinden Dişek Başar Açılan. Yaşadığı hayal kırıklığını dökmüş satırlara bizler için.

Burak Sarı yine sorgulamada bir şeyleri. Kafası karışık olan Burak değil ama bu noktada. Aksine yeti farklıların eşitliğini sorgularken anlamayanlara gayet açıkça ortaya seriyor olanı biteni.

Farklı bir ötekileştirilmeden de olsa eşitlik sorgulamasında bir başkası daha var, yaklaşık yetmiş yıl öncesinden. Onun hayatından bir kesiti anlatan bir de film. Adı: Eşitlik Savaşçısı. Gülcan Altun ise bu kayda değer filmin betimlemesini mercek altına alıyor.

Engelliler ve onların kurduğu sivil toplum örgütleri farklı bir konuda çalışma yürütemez mi? Veyahut başka alanlarda çalışan örgütlerin, örneğin kadınlar ya da çocuklar gibi, gündemlerinde engellilik var mı? Dahası ötekileştirilenler üzerinden beslenenler bile çalışmalarında kapsayıcılığı ne derece gözetiyorlar? Şeyma Büyükurvay Şatay soruyor ve çözüm önerileri sunuyor.

Hepimizin yaşadığı bir şeydir; kimi zaman topluma göbeğimizi çatlatırcasına anlatmaya çalıştığımız şeylerin en yakınlarımız tarafından bile anlaşılmadığını görmek. Bu sinir bozucu deneyimlerden bir demet sunuyor Sevgi Mart Göcen yazısında.

“Sağlamcılık, en yakın çevremizde daha da bir can sıkıcı” dedik ya... Başka bir deneyim Ecrinnur Aytekin gözüyle değerlendiriliyor.

Körler arasında da kanıksanmış sağlamlılığı yaşıyanları ve yaşatanları gördük ve konuştuk defalarca. Bunun aksi bir örneğini okyanus ötesinden bir yaşanmışlıkta anlatıyor Marie Cobb. Ali Çolak çevirisi ile okuyoruz biz de.

Teknoloji hayatın vazgeçilmezi elbette artık günümüzde. Körler için ise anlamı çok daha fazla olsa gerek. Nitekim bu sayede pek çok şeye erişimimiz çok çok daha kolay olabilmekte. Tüm bunların yasal bir çerçeveye oturtulması ise hayati bir önem taşımakta. Sarper Arıkan geniş bir düzlemde bu konuyu ele almış bu ay.

Yine hayatın içinden kaçınılmaz bir erişilebilirlik gereksinimi daha. Nurşen Korkmaz sordu, İstanbul Hava Limanı'nın erişilebilirliğini sağlayan İGA danışmanı Sevda Bozbey Yılmaz yanıtladı.

Çok çalıştık, çok didindik, eee karnımız da acıktı değil mi? Ayça Balcı Güngör'ün körcül deneyimleri eşliğinde bu ay yemek yerlerinden bir lahmacun salonundayız. Hadi bize afiyet olsun. Tabii size de.

2024 Nisan'ında çantamıza koyduklarımızı böyle derledik size. Mayıs'ta görüşmek üzere. Bu ay yazılarına ara veren Ayşe-Turgay Gümüş'ün Oya Başar'dan aldıkları sloganlarını bu ay biz araklayalım. Ne diyorduk? Bizi özleyin anacığııııııı.

Editörden yazarı: Gülcan Altun

Gerçekten Seçebildik mi?

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

Sıcacık bir Nisan ayından herkese selamlar. Evet, bağımsız ve mahrem oy hakkımızın tam olarak sağlanamadığı bir seçimi daha geride bıraktık. Bu seçimlerde de Yüksek Seçim Kurulu'nun bastırdığı şablonlarla oyumuzu kullanmaya çalıştık. “Çalıştık” diyorum çünkü gerçekten kullanmaya çalışmak için çalıştık. 14 ve 28 Mayıs seçimlerinde ilk defa Yüksek Seçim Kurulu'nun bastırdığı şablonlarla oyumuzu kullanmıştık. Şablonlarla ilgili deneyimlerimi bir önceki seçimden sonra bu satırlarda anlatmıştım. Süreç çok yeni olduğu için şablonlarda eksikliklerin olmasını doğru bulsam da düzeltileceğine dair inancımı hep korudum. Bu süreçte gerek yer aldığım sivil toplum kuruluşunda gerekse bir vatandaş olarak erişilebilir oy şablonlarının bastırılması için mücadele etmeyi asla bırakmadım.

Yüksek Seçim Kurulu'nun ilk defa bastırdığı şablona ilişkin tüm eksiklikleri saptayıp bir yıl boyunca yetkililerle görüşmelere devam ettik. Erişilebilir şablonların nasıl olması gerektiğini defalarca anlattık. Nasıl bir şablon basılacağını heyecanla beklemeye başladık. Şablonların seçimden önce basımının tamamlandığını ve incelemek için artık gidebileceğimizi öğrenince çok heyecanlanmıştım. Şablonları incelemeye gittiğimizde üzerinde yine sadece deliklerin olduğu bir şablonla karşılaştığımda çok büyük bir hayal kırıklığına uğradım. Taleplerimizin dikkate alınmayacağı aklımın bir köşesinde olsa da yine de “Belki” demiştim. Maalesef taleplerimizin bir tanesi bile dikkate alınmamıştı. Elimizdeki sadece deliklerden oluşan bir şablondur ama onun bizim için anlamı o kadar büyüktü ki yine de oyumuzu tek başımıza kullanabilmemiz için şablonu betimlemeye çalışmıştık.

Bakın, ben daha seçim gününe bile gelemedim. O güne gelene kadar emek verdiğimiz birçok kısım oldu. Yüksek Seçim Kurulu'nun sitesinde adayların açıklandığını öğrenir öğrenmez incelemek için siteye girdim. Ekran okuyucunun okuyamayacağı kadar çok büyük sayfaların olduğu bir tabloyu okumaya çalıştım. Belge o kadar büyüktü ki okumak mümkün değildi. Oysaki erişilebilir olarak aday listelerine Yüksek Seçim Kurulu'nun sitesinden ulaşabiliyor olmalıydık. Günlerce tabloları okuyabileceğimiz hale getirmek için Engelsiz Erişim Derneği ve GETEM ile

birlikte çalıştık. Bu kolektif çalışmanın sonucunda nihayet aday listeleri GETEM'in sayfasında yer aldı ve erişilebilir olarak listeleri okuyabildik. Oyumuzu vereceğimiz kişi ya da partilerin hangi sırada olduğunu öğrenip sandığa oyumuzu kullanmaya gittik.

Seçim günü İstanbul'da harika bir bahar havası vardı. Oyumuzu kullanacağımız okula eşim, ben ve kızım gittik. Kızıma: "Annemi mi getirdin? Aferin sana" diye övgüler yağdıran teyzelere de rastladık. Rastlamamış olmak şaşırtıcı olurdu. Neyse ebeveyn damarım kabarmasın, bunları başka bir yazımda anlatmaya devam ederim.

Geçen seneki seçimlerde sandık görevlilerimiz sürece son derece hakimdiler ve çok keyifli bir oy verme süreci yaşamıştık. Bu seneki sandık görevlilerimiz de şablonları neyse ki biliyorlardı ama yine de önceki görevliler daha iyiydi. Şablondaki sırayı bildiğimiz için birkaç partinin ismini okutup emin olmak istedik. Delikleri sayarak oyumuzu kullandık.

Şablonlara dair söylenecek çok fazla olumsuzluk vardı. İsterdim ki üzerinde Braille olarak parti isimleri yazsın ve ben kendim okuyarak oyumu kullanabileyim. İstenilenin yapılması çok zor bir şey olmadığı halde yapmamışlardı.

Yazımın başında sorduğum gibi "Gerçekten seçebildik mi?" Sadece kendimizin erişilebilir hale getirdiği aday listelerine ulaşabildiğim için "Kısmen evet" diyorum.

2028 yılında yapılacak olan seçimlerde erişilebilirliğin tam olarak sağlandığı, delik saymak zorunda kalmadığımız ve bağımsız bir şekilde tek başımıza oyumuzu kullanacağımız bir şablon yapılmasını umuyorum. Bunun için de elimizden gelen her şeyi yapabilmek için çalışmaya devam edeceğiz. Erişilebilir seçimlerde buluşabilmek dileğiyle.

Niye Biz?

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

“Dünya kainattan kopup gelirken

Hayvan mıyım

İnsan mıyım

Ben neyim” diye soruyordu Mahzuni bir deyişinde. Ben de arada bir, son zaman da sık sık böylesi sorular soruyore kendime. Ne olduğumu biliyorum. Hatta “yore” falan diyerek dili kötü kullandığım eleştirilerini bile saatler sürececek bir tartışmaya evriltebilecek kadar eminim kendimden. Hem de bahar gelmiş ve sorular bile çakırkeyif yapmış beni. Öyle ki yazının başında tarihi 2022 atacak kadar. Hem de ağzıma bir damla fermente içecek değmemişken. Neyse dostlar, derdim kendimle değil. Kendimle ama kaynağı ben değilim. Benim sorum “Niye biz?”

Özellikle eğitim hayatımızda sıkça duyarız. “Topluma faydalı olmak.” Hatta bazıları için bu faydalı olma yükümlülüğü hiç bitmez. Kimse için bitmez ama bazıları için dillerden düşmez. Mesela engelliler için. Eşitsiz koşullarda tırnaklarını kanatarak okullar bitirmiş, dil öğrenmiş, yazılımcı olmuş, iyi bir müzisyen olmuştur falan ama hala topluma faydalı olmasından söz edilir. “Kime, neye fayda?” sorusu gündemde bile yoktur ama toplum belli haklar için bile faydalı olma koşulunu diline dolamıştır. Oysa koşullar eşitsizdir ve fayda beklenenler, faydalı olmak için sürekli çözüm üretiyordur. Sonra bu çözümlere de muhatabını ikna etmeye çalışıyordur. Oysa o ne kadar fayda görmüştür? Hadi gelin, önce eşit olup olmadığımızı, sonra da neyden ne kadar faydalanabildiğimizi ve faydalı olmak için verdiğimiz orantısız uğraşı konuşalım.

Hadi başlayalım:

37 yıldır körüm. Tüm raporlarda görme ihtimalim olmadığı yazıyor. Yine de sürekli rapor almak zorunda kalıyorum. Yine öyle bir süreç için hastanedeyim. Bilin bakalım ne yok? Sıra beklerken sesli anons yok. Gireceğim bölümleri belirten bir belirteç yok. Ben kendi çözümümü üretmeliyim ya da refakatçi ile gitmeliyim. Oysa eşit vatandaşım. Bir diğer örnek. Tüm ülke sandık başına gitti. Oyların güvenliği ve gizliliği çok önemliydi. Bilin bakalım kimler mahrem

oy kullanamadı? Tabii ki körler. Bu örnek çok önemli. Yıllardır eşit vatandaş sayılıp tek başımıza erişilebilir oy kullanabilmek için insanüstü bir çaba gösterdik. Yani eşit vatandaş olabilmek için denemediğimiz yöntem kalmadı. Çalıştaylar, şablon tasarım örnekleri, eylemler... 2024 yılına geldik ama yine tam bir çözüm sağlanmadı. Oy vermek için çaba sarf ettiğimiz partiler ve adayların gündeminde bile olmadı. YSK ise bir başka baharı gösterdi. Yarım yamalak şablonlarımızla yetinip kazanım kırıntılarını umuda meze yapmak düştü bize.

İşte burada tam da aklımdaki soru dışarı çıkmak için zorluyor zihnimi. Niye biz? Eğitim hayatımızdan iş hayatımıza, sosyal ilişkilerden gönüllü çalışmalara; niye her yerde katılım sağlamak için kendi çözümümüzü üretmemiz gerekiyor? “Burada sana uygun şeyler yok ya da senin için uygun hale getiremiyoruz” zırvalarından başka bir yöntem neden akıllara gelmez. Hadi akıllara gelmedi, niye muhatabına sorulmaz? Sormayı bırak, kendi çabalarımızla yarattığımız çözümlere bile onları ikna etmeye çalışmamız bir ironi değil mi artık? Hiç kimse ama hiç kimse bundan azade değil. Fayda mı bekliyorsunuz? Aha ben de sizden fayda bekliyorum. Ne olacak şimdi? Hayır, evime kapanmayacağım. Yapmak istediklerimden de vazgeçmeyeceğim. Sen, sizler kapsayıcı olmayı öğreneceksiniz. Öğrenmek zorundasınız. O bizden beklediğiniz fayda, kapsayıcı olduğunuzda zaten size gelecek. Yeter ki kalıplarınızla bıktırıp yavaşlatmayın. Ekstradan yük bindirmeyin. Dinleyin, öğrenin ve yapın. Belki o zaman bir kesimin “Niye biz?” sorusu ortadan kalkar ve gerçekten kocaman bir “biz” oluruz.

Eşitlik Savaşçısı Üstüne

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

Mart ayının damgası denilebilecek bir gün Dünya Emekçi Kadınlar Günü. Bu sebeple geçtiğimiz ay daha bir iştahla ele almaya başlamıştım aslında bu ay sizin için değerlendireceğim filmi. ABD'de kadın mücadelesinin simge isimlerinden birinin gerçek yaşam öyküsünden hareketle ortaya çıkan bir film söz konusu olan. Adı: Eşitlik Savaşçısı.

Özgün adı On the Basis of Sex olan film 2018 ABD yapımı. Biyografi, dram ve tarih olarak kategorilendirilen filmin senaryosunu bizzat Ruth Bader Ginsburg'ün yeğeni Daniel Stiepleman yazmış. Yönetmenliğini Amerika'nın önde gelen kadın yönetmenlerinden biri olan Mimi Leder'in yaptığı filmin yapımcısı Robert W. Cort, Betsy Danbury ve Jonathan King. Müziklerde besteci olarak Mychael Danna; sanatçı olarak ise Kesha Tema isimlerini görüyoruz. Oyuncular ve filmdeki rolleri şu şekilde: Felicity Jones (Ruth Bader Ginsburg), Armie Hammer (Martin Ginsburg), Justin Theroux (Mel Wulf), Kathy Bates (Dorothy Kenyon), Sam Waterston (Erwin Griswold), Stephen Root (Professor Brown), Jack Reynor (Jim bozarth), Cailee Spaeny (Jane Ginsburg), Chris Mulkey (Charles Moritz).

Film kimileri tarafından çok beğenilmiş, kimileri ise ortalama kalitede bulmuş. İMDB'de 7.1; Sinemalar.com'da 6.6; Beyazperde'de ise üyelere 3.4, basın eleştirilerinde 3.0 puan almış. Ben bazı izleyicilerin aksine filmi izlerken sıkılmadım. Ortalamanın üstünde beğendim diyebilirim.

Konusunu çeşitli sitelerden alıntılarla şöyle özetleyebilirim: Filmde, erkek egemen hukuk dünyasında kadın haklarını savunan bir avukatın zorlu mücadelesi gözler önüne seriliyor. Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1950'de ilk olarak kadın öğrenci kabul etmeye başlar. 1956 yılında Ruth Bader Ginsburg fakülteye başlayan dokuz kadından biridir. Genç avukat Ruth, kendisi gibi avukat olan eşi Martin ile birlikte bir vergi davası üzerinde çalışmaktadır. Davanın konusu, yasalara göre hasta yakınlarına bakan kadınların vergi muafiyetinden yararlanabilmelerine rağmen hasta annesine bakmakta olan bir erkeğin vergiden muaf

tutulmamasıdır. Erkek aleyhine de olsa cinsiyet eşitsizliğinin kabul edilemez olduğunu düşünen Ruth, bu durumu değiştirmek için harekete geçecektir. Ayrıca Ruth, önlerindeki davayı bir fırsat olarak görmekte ve mahkemeden çıkacak emsal kararı kadınların aleyhine düzenlenen, o dönem için ABD’de sayıları yaklaşık yüz seksen tane olan yasalara savaş açmak için kullanmayı planlamaktadır. Hayatın birçok alanında hak eşitsizliği ile karşılaşan Ruth, Anayasa Mahkemesi’nin uyguladığı bir cinsel eşitsizlik kararını da bozdurmaya çalışmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında çığır açacak olan davada genç avukatın en büyük destekçisi ise kocası Marty’dır. Film, genel olarak dava sürecine odaklansa da ana karakterin özel hayatında yaşadığı zorlukları da izleyiciye aktarmaktadır. Özetle filmde, insan hakları savunucu Ruth Bader Ginsburg’ün hayat hikayesinin yanı sıra kadın hakları için verdiği mücadele ele alınmaktadır. Yüz yıllar boyunca kitlelerin hafızasına yer etmiş, kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rollerini yıkmayı hedefleyen insanların çabası sergilenmektedir. ABD tarihinde başkana bile meydan okuyabilen Yüksek Yargıç statüsüne erişmiş ikinci kadın olan Ruth’un 1950’lerden başlayıp 70’lere dek gelen hikâyesi bu... Filmde en azından Amerikan tarihi içinde kadının rolü, yeri ve çağdaş haklarını kazanma serüveni tüm kilometre taşlarıyla veriliyor. Bir belgesel gibi...

Film hakkında kayda değer bilgiler edinip değerlendirme olanağı bulabileceğiniz üç ayrı bağlantı paylaşmak isterim bu noktada sizlerle. İlki yukarıdaki alıntıların birçoğunu yaptığım Hukuk Ansiklopedisi sitesi. Muhakkak okumanızı salık veririm.

[Hukuk Ansiklopedisi](#)

İkincisi güzel bir film eleştirisi yazısı. T24’den Atilla Dorsay tarafından kaleme alınmış.

[T24](#)

Üçüncüsü ise Hürriyet’ten Uğur Vardan’dan:

[Hürriyet](#)

Gelelim bu yazının asıl yazılış sebebine. Tabii ki sesli betimleme değerlendirmesine. Önce her zamanki gibi betimleme emekçilerini sayalım. Sesli betimleme metin yazarı ve seslendirmeni Çiğdem Banu Yeşilirmak. Ayrıntılı altyazı çevirmeni Ecenaz Batmaz Özgören. İşaret dili çevirmeni ise Oya Tanyeri. Artık editörler olarak adlandırılan son kontrol erbapları

Fulya Akbaba, Arif Emre Tiryaki ve Dolunay Ünal. Ses montajda Nisa Namazova; teknik yapımda da Yeni Gökdelen Tercüme var yine.

Bana göre sesli betimleme gün geçtikçe en azından SEBEDER betimlemelerinde kusursuz hale geliyor diyebilirim. Bu film özelinde de adeta usta elinden çıkmış gibi. Karakter, yer, zaman ve durum betimlemeleri atlanmamış. Özellikle altını çizmeliyim ki sayıları oldukça fazla olan durum betimlemeleri çok esaslı. Bu sebeple emekçilere teşekkür ve tebriklerimi sunmayı bir borç bilirim efendim. Yine de cımbızla çekerek bulduğum birkaç şeyi ve çok hoşuma giden küçük bir detayı paylaşmak isterim sizlerle.

"Ellerinde klasörleriyle tek yönde ilerleyen yirmi, yirmi beş yaş aralığındaki grubun başında gözlüklü, atmışlarında," şeklindeki betimleme cümlesinin sonunda jenerikten "and Ketı Beyks" adı söyleniyor. Ardından betimleme şöyle devam ediyor. "Çantalı, kır saçlı bir adam var" "Mavi renkli, maksı etekli çantalı bir kadın," deniyor. Hemen peşı sıra "and Ketı Beyks" adı tekrar söyleniyor. Muhtemelen burada bir montaj hatası var. Veyahut jenerikte bu ad bu şekilde iki kere mi yazıldı acaba?

Not: İngilizce ismi okunuşuyla yazdığımı söylememe gerek var mı bilemedim. Oyuncuları taramama rağmen kimden bahsedildiğinden ve İngilizce yazı ile telaffuz karşılaştırmasına hakim olmadığımından doğrusuna da erişemedim. Bundan ötürü özür dilerim.

Hukuk Fakültesi'ndeki ilk tanışma dersinde Dekan şöyle söyler: "Birlikte avukat olacaksınız. Bu paylaştığımız bir ayrıcalık. Ayrıca kabul ettiğiniz bir sorumluluk." Hemen ardı sıra gelen betimleme şöyledir: "Kumral, arkalarda oturan iki kadına baktı." Bu cümle okunurken seslendirmen "kumral" sözcüğünden sonra virgül varmış gibi duralamaktadır da. Bu ifade bana üç ihtimali düşündürdü. Birincisi; konuşan kişinin, yani dekanın kumral olması ihtimali. Ancak bu pek olası değil. Çünkü hemen birkaç replik öncesinde oyuncu kendini tanıtmış ve fakülte dekanı olduğunu söylemişti. Sayın Yeşilirmak bence bu detayı atlamazdı. Bakan kumral eğer dekansa "kumral" olarak değil "Dekan, arkadaki iki kadına baktı" şeklinde söylerdi. İkincisi; dekanın arkalarda oturan iki kumral kadına bakması olasılığı ki bu durumda metin yazarı "kumral" sözcüğü sonrasında bence virgül koymazdı. Üçüncüsü ise "kumral" ile kast edilenin filmin başkahramanı Ruth olduğu. En mantıklı ihtimal ise bu. Nitekim bu sahneye kadar ve

sonrasındaki sahnede adını henüz bilmediğimiz kahraman hep “kumral” olarak ifade edildi. Sadece bir yerde oynayan oyuncunun kim olduğu söylendi o kadar.

Ruth ile kocasının yatak odası sahnesinde Martin'i tarif ederken "Uzun yüzlü, açık kumral, renkli gözlü bir adam" diyor betimleme. Renkli gözlü neden? Mavi ya da yeşil gözlü demek daha doğru olmaz mı? Benzer bir ifade, hastane sahnesinde bir kez daha geçiyor. Bu sefer Ruth için olduğunu sanıyorum. "Renkli gözlerinde kararlı, sakın bir ifade ile kocasına bakıyor" deniyor. Bana garip geldi. “Ela gözleriyle” denilebilir mesela. Bunu örnek olarak söyledim. Ruth ela gözlü olduğu için değil. Aynı “renkli göz” ifadesi Ruth'un filmde gösterilen fakat on ikincisi olduğu söylenen iş görüşmesinde de var. İlginç! Filmin çok daha ileri sahnelerinden birinde, Ruth'un kendini yenilgiye uğramış hissettiği sahnede annesinin resmine bakar. Betimlemede bundan sonra şöyle söylenir: "İri siyah gözleriyle hazmedemiyor gibi hüznü çekildi" deniyor. O halde daha önceleri kullanılan “renkli göz” söylemi neydi? Martin için miydi? Ancak mesela iş görüşmesinde Martin yoktu ki. Veyahut iri siyah gözlü olan resimdeki Ruth'un annesi mi? Bilemedim.

Mahkeme salonunda Ruth kürsüye gelir. “Cıyyyk!” diye bir ses duyulur. Betimleme bence çok başarılı olarak şöyle açıklıyor durumu: "Ses düzelttiği mikrofonundan geldi." Belki işin içinde olanlar “Bu zaten belli” diye düşünebilir. Ancak bence yine de kapsayıcı olarak doğru sözcüklerle açıklanması yerinde olmuş.

Söz konusu filmin içine yedirilmiş bir anlayışa göre yaşamın değişen hızına yasalar yetişemiyor. Yetişse bile bizim gibi ülkeler için etkin yaptırım gücü olmayınca kullanılabilirliği ya hiç olmuyor ya da çok gecikmeli geliyor. Örneğin, Eşitlik Savaşçısı gibi 2018 yapımı kayda değer bu filmin eşerişimi Mart 2024'de kör, sağır ve işitme engellilerin tam erişimine ulaşıyor. Veyahut sokaklar, mimari yapılar ya da ulaşım araçlarının erişilebilirliği sürekli sürelerinin uzatılması marifetiyle bizzat yasa koyucu tarafından erteleniyor. Tüm bunlara rağmen inanıyorum, biz de tıpkı Ruth Bader Ginsburg gibi kazanacağız.

Ne diyordu ABD Temyiz Mahkemesi ahşap kaidesinde yazan cümlede:

“Sağduyu bütün hukukun ruhudur.”

Sivil Alanda Engellilik

Şeyma Büyükurvay Şatay

seymaurvay@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

Bir sivil toplum örgütünün ele aldığı konu engellilikle “ilgisiz” olabilir. Aslında engellilikle ilgisizlik söz konusu değildir, tam da bu nedenle “ilgisiz” kelimesini tırnak içinde yazdım. Yani bu yazının konusu, sivil toplum örgütlerinin engellilikten farklı bir hak alanında çalışıyor dahi olsa engellilikle mutlaka bir ilgisinin olduğu ve bu kesişimin engelliler açısından birtakım kapsayıcılık unsurları bulunduğu. Ben örgütlerinin çalışmalarının engellilikle ilgili yanını kesişimsel ayrımcılık ve katılım hakkı bağlamında değerlendiriyorum.

Önce bu konuyu ele alma motivasyonumu oluşturan bazı deneyimlerimden söz etmek isterim. Ben görme engelli bir kadını, psikolojik danışmanım; engellilik, çocuk, toplumsal cinsiyet eşitliği, psikolojik danışman veya öğretmen hakları alanlarında çalışan örgütlerin çalışmalarını takip etmeye çabalıyorum ve zaman zaman daha yakından takip ediyorum. Bazense doğrudan sivil alana odaklanan, farklı hak alanlarında çalışan örgütlerin bir araya geldiği faaliyetlere dahil oluyorum. Deneyimlerimse görme engelli birini görünce paniklemek, ne yapacağını bilememek yönünde. Bu, ayrımcılığa uğrayan gruplar ve bu gruplara dönük çalışanların farklı deneyim ve gruplarla temas kısıtından ileri geliyor elbette. Muhtemelen çalışmalarına daha önce görme engelli biri katılmamış oluyor ve o esnada çalışma içerisindeki insanların zihnine engellilikle ilgili önyargı kodları doluyor. Bu otomatik düşüncelerle hareket ediyorlar. Mesela bir atölye çalışmasına ara verildiğinde yerimden kalkıp kahve standına gitmek istediğimde birçok kişi panikle müdahale ediyor. Ben o ortamda ilk defa bulunduğumdan zaten kahve almak için birilerinden yardım isteyeceğim ancak bu durumun panikle karşılanması benim ortama ait hissetmem önünde bir zorluğa dönüşüyor.

Yine bir atölye çalışmasının katılım formuna görme engelli olduğumu, sunumlar esnasında kullanılan görsellerin konunun anlaşılacağı kadarıyla açıklanması/betimlenmesi gerektiğini yazıyorum ancak çalışmaya katıldığımında sanki hiç böyle bir şey yazmamışım gibi bir ortamla karşılaşabiliyorum. Çalışma sırasında konunun engellilikle ilgili yanı hakkında bir söz

aldığımda herkesin çok yabancı olduğunu fark ediyorum. Söylediğim konu çok temel de olsa herkes ilk defa duymuş oluyor, ilgiyle de dinliyor. Ancak çocuk alanında çalışan bir örgütün engelli çocuk konusuna bu kadar uzaklığı ise bana bir şeylerin eksik olduğunu düşündürüyor. Engellilikle çoğunlukla ilk defa karşılaşılıyor olmak ve üzerine hiç düşünmemiş olmak bir yana, konunun engellilikle ilgili kesişimini önemsememek ve engellilik meselesinin mutlaka engelli örgütlerine ait olmasını savunmak da söz konusu. Mesela savunuculuğu yapılan meslek grubunda, engelli profesyonellerin olacağını hiç “düşünmemek”, ki yine tırnak içinde... Yerelde kadına şiddete karşı çalışan bir örgütün engelli kadınlarla nasıl çalışacağını bilmediği için bu alanı hiç taramaması veya göz ardı etmesi...

Sorunlar farklı deneyimlerle çeşitlenebilir. Çözüm ise bir arada yaşadığımızı, bir arada ayrımcılığa uğradığımızı, aynı ayrımcı zihniyetle baş etmeye çalışan farklı özneler olduğumuzu, bir aradalığımızı sürerken farklı erişilebilirlik ihtiyaçlarımız olacağını düşünmek elbette. Ben bu bağlamda önerilerimi aşağıya sıralıyorum:

1. Yapılan bir etkinliğe, üretilen bir materyale engelliler de erişebilmelidir. Bunun için nasıl ki etkinlik başvuru formlarında katılımcıların ilaç kullanımları, beslenme alışkanlıkları veya hassasiyetleri gibi bir ihtiyacı olup olmadığını soruyorsanız bu soruya engelliliği de dahil etmelisiniz. Mesela etkinliğe tekerlekli sandalyeli birinin katılacağını öğrendiğinizde mekanın, mekandaki tuvaletlerin uygun olup olmadığını araştırabilir; zamanla en baştan bu yönüyle erişilebilir mekanlar tercih etme çabasında olabilirsiniz. Online veya yüz yüze bir etkinliğe görme engelli birinin katılacağını öğrendiğinizde görsel betimlemeye ihtiyacı olup olmadığını, başka bir erişim ihtiyacının olup olmadığını sorup karşılamaya çalışabilirsiniz.

Diyelim ki görsel detaylar da içeren bir rapor yayımladınız. Konusu engellilikle ilgili olmasa dahi, kamuoyuna açık yayımladığınız bu raporun görme engellilerin kullandığı ekran okuyucular için erişilebilir olup olmadığını araştırabilirsiniz.

2. Çalışma alanınız engellilikle kesişiyor olabilir, ki birçok alan böyledir. Çünkü sakatlık ve beraberinde doğan engellilik tüm insanlığa dairdir. Dolayısıyla çocuk, yaş, cinsel yönelim, ırk, din, kent hakkı gibi tüm konuların engellilikle kesişimi vardır. Dolayısıyla bu kesişimin

boyutları, engelli öznelerin güncel yaşantıları meselelerinden haberdar olmalısınız. Burada engelli özneler ve engelli örgütleri ile temas, iş birliği oldukça önemli.

Hak alanınızda bir izleme yaptığınızda, engellilerle kesişim de söz konusu ise izleme çalışması engelliler açısından da veri sunmalı. Elbette bunun için çalışan engelli örgütleri var ancak sizin de kesişimsel ayrımcılık verisine dair sözünüz olmalı, bu yönde iş birlikleri kurabilmelisiniz.

3. Bir diğer konu ise kendi çalışma alanınızda hak temelli eylem ve söylem üretirken engelliliğe dönük ayrımcılık yapmamalısınız. Buna birinci maddede ifade ettiğim erişilebilirlik konusu da dahildir. Engelli erişimine uygun olmayan bir etkinlik veya içerik üretmek ayrımcılıktır.

Hele ki çalışma alanınızda karşılaştığınız ayrımcı örnekleri “geri zekalılık” gibi bir zihinsel yeti yitimi ile ifade ediyor veya çalışmalarınız sırasında buna izin veriyorsanız yine bir ayrımcılığa alan açmış olursunuz. Mesela yoksulluk çalışmaları yapan bir örgütseniz, çalışmalarınız sırasında birinin “Engelli aileleri de çok açgözlü” demesi ile mücadele etmiyorsanız yine bu alan açılmıştır.

4. Elbette bir aradalığın parçalarından olan engelli örgütleri de buna katkı sunmalı. Farklı hak alanlarında çalışan örgütlerle kesişimsel konularda işbirliği kurmalı. Diğer örgütlerin yapacağı çalışmaları nasıl erişilebilir kılacağı konusunda desteğe açık olmalı. Farklı hak alanında çalışan bir örgüt içerisinde gözlemlediği ayrımcı söylem konusunda geribildirimde bulunmalı. Kesişimsel alana kendi çalışmalarında da alan açmalı.

Tüm bu önerilerimin zaman zaman yapılan çalışmalara ayrılan zaman, emek ve hatta paranın arttırılmasını gerektirebileceğinin farkındayım. İşleri daha kolay halletmek kısa vadede iş görebilir ancak eşit haklar için çalışan özneler ve örgütlerin uzun vadeli bir eşitlik peşinde ve hayalinde olduğunu düşününce kapsayıcılığın sivil alanda daha çok yer edineceğine dair umudum artıyor.

Biraz da Siz Evirip Çevirin

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

Merhaba dostlar. Uzun zamandır ortaya karışık bir yazı yazmamışım. Bu ay böyle bir şeyler yazasım geldi. Malum kürsü bizim, kalem özgür.

Yakın zamanda bir yakınımızın evinde eşya ve oda değişimi yapılıyordu. Bu ailede bir kör var. Bir de evde bir karanlık oda var. Kör olan aile üyesi şu an penceresi olan ve karanlık olmayan bir odada kalıyor. Daha doğru ifadeyle, odası orası. Odasında da çok fazla vakit geçiren birisi; kitap okur, toplantılara katılır, notlarını hazırlar, sivil toplum hareketlerini buradan takip eder. Tabii bu anlattıklarımın tüm gününü evinde ve odasında geçiren birisi imajı oluşmasın. Ama evde olduğu zaman vaktinin çoğu odasında geçer.

Şimdi oda ve eşya değişimi gündeme gelince, bu evde birlikte yaşadığı aile bireyleri ve diğer yakınlarının bir araya geldiği bir oturmada yakınlardan birinin aklına birdenbire bir fikir geliveriyor. Kör olan aile bireyi, zaten ışığa ihtiyaç duymuyor. Onun için odanın aydınlık olup olmamasının da bir önemi yok. Eh, o halde dışarıya açılan penceresi olmayan karanlık odaya kör aile bireyi tabii ki geçebilir. Böylece onun boşaltacağı aydınlık oda da oturma odası olarak planlanır. Harika olur değil mi?

Ama o kişinin evdeki zamanının çoğunu odasında geçiriyor olması ve bu nedenle penceresini açıp odasını havalandırma ihtiyacı duyması, daha geniş olan odasında çalışma masası, dolabıyla eşyasını rahat rahat kullanabiliyor olması, ferah bir ortam istemesi küçük detaylar. Çünkü aydınlığa ihtiyacı yok. O halde diğerlerinin de bir önemi yok, bizim sağlamcı akrabamızın zihninde.

Bir başka olayda yine kör bir arkadaşımız bir koro grubunda sürekli resimlerin betimlemesiz paylaşılmasından rahatsız oluyor ve bu rahatsızlığını gruptaki samimiyete dayanarak biraz argomsu bir tabirle ifade ederek kendini gerzek gibi hissettiğini yazıyor. Grubun yöneticisi ve koroyu çalıştıran hocadan gelen cevap ne dersiniz? "Elbette haklısın, bundan sonra

daha dikkatli oluruz" diyenler, çok fena yanıldınız. Kendisini, toplumdaki farklılıkları eşitler arasında farklı olarak değerlendiren, her farklılığa sonsuz saygısı olan bir insan olarak tanıtan sayın mükemmel duyargası açık insan, arkadaşına kendi mağduriyeti üzerinden insanları rahatsız etmemesi gerektiğini söylüyor.

Şimdi bu cümleyi neresinden tutup evirip çevirelim? Bir kere körlük bir mağduriyet. Kör insanlar bu mağduriyetlerini efendi gibi yaşamalı; öyle herkesten kendileri için bir şey beklememeliler. Diğerleri onların varlığını hatırlayıp oraya iki kelam betimleme yazarlarsa hallerine şükretmeli, yazmazsa da kafa karıştırmamalıdır. Çünkü kimse paylaştığı resmin altına betimleme yazarak onu herkes için erişilebilir hale getirmek zorunda değil.

Peki sayın duyarga, senin daha yakın zamanda attığın eşitlik nutuklarını ne yapacağız? Herkesin ihtiyaçlarını gözeterek adil bir toplumda yaşayabileceğimiz söylemlerin erken bayram tatiline mi çıktı? Daha yakın zamanda yeti farkı bulunan bir öğrencinin için "Ona nasıl daha faydalı olacağımı bilemiyorum, Bunun için kimden destek alayım?" diye ifade ettiğin düşüncelerini mi aldırın? Bu nasıl saçma ve saplantılı bir düşüncedir ve sen bir körün sadece kör olduğu için mağduriyet yaşadığı kanısına nasıl varabildin? Hani engelleri yaratan fiziksel çevre ve eşitliğe inanmayan insanlardı?

Bir başka olayda yine başka bir kör dostumuz, ailesinin ev işlerine pek tabii ve doğal olarak yardım ediyor. Kendisinden yaşça küçük bir aile bireyi ise "Vay be! Sen ne becerikliymişsin kız? Aferin sana" diyerek kendince takdirlerini sunuyor ama evin üç yaşındaki çocuğunun sofranın kurulmasına yaptığı katkıyı övercesine.

Şimdi yatırıyoruz bunu masaya. Bir kere sayın aile bireyi, sen kendini ne zannediyorsun ki böyle küçümser bir tavırla yetişkin bir insana övgüler düzmeye kalkıyorsun? Üstelik bunu küçücük bir çocuğu teşvik edip övüyormuş gibi yapıyorsun? Sadece görme yetinin farklı olması, sana nasıl bir üstünlük sağlıyor ki kör bir insanın yaptığı iş seni bu denli harekete geçiriyor? Bu nasıl sağlamcı bir kafadır ki yıllardır körlerle birlikte yaşadığın halde, o mermer delinip de içine bir damla su sızamamış?

İşte böyle dostlar. Toplumda her türlü sağlamcı anlayış, “normal” yaklaşımı bizleri yıpratıyor ama bu yaklaşımlar hayatlarının başından bu yana yeti farklılarla yaşayan insanlardan ve hatta aynı ailede olanlardan gelince sanki bir parça daha ağır hissediliyor yıpratma dozu. Ne dersiniz?

Haydi biraz da siz evirip çevirin bu tutumları ve lütfen görüşlerinizi yazın bana. Ben mi abartıyorum duyduklarımı? Yoksa haklı mıyım?

Çekirdekten Yetiştirilenler

Ecrinnur Aytekin

ecrinnuraytekin50@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

Merhabalar çok değerli EEEH Dergi okurları.

Hepimizin bildiği gibi, büyüklerin takındığı birçok tutum çocuklarda da görülüyor. Aynı durum Farklılıklara karşı sergilenen tutumlar için de geçerli oluyor. Dolayısıyla, çekirdekten sağlamcı insanlar yetişmiş oluyor. Bu da birçok iletişim sorularını beraberinde getiriyor maalesef. Özellikle bu kişiler, engelli ya da toplum tarafından ayrımcılığa uğrayan insanlardan biriyle veya birkaçıyla karşılaştığı zaman o kişilerle aralarındaki bir iletişim sorunu haline geliyor bu sağlamcı tutum. Bu ay bu durumla ilgili yaşadığım bir olayı ve bu doğrultudaki düşüncelerimi paylaşmak istedim sizlerle.

7 yaşında bir kuzenim var. Bu sene birinci sınıfa başladı. Okulunda Albino bir kız varmış. Öğrencilerin ondan kaçtıklarını, onunla dalga geçtiklerini falan söyledi. Sonra da sessiz bir şekilde “Gözleri az görüyor ya” dedi. Ben de bunu sessizce söylemesine gerek olmadığını, arkadaşlarının yaptığının yanlış olduğunu, ondan kaçılması gerekmediğini, bir arkadaşının ya da başka birinin herhangi bir engeli olmasının saklanması gereken ya da acınması gereken bir durum olmadığını söyledim. Yanlış bir şey yaptığını düşündüğü için hemen durumu toparlamaya ve konuyu değiştirmeye çalıştı. Doğru tutumu öğrenmesi gerektiğini düşündüğüm için konuyu değiştirmesine izin vermedim ve durumu ona açıkladım. Bulduğumuz ortamda bir sessizlik oldu. Çok büyük bir ihtimalle bu sessizliğin sebebi, kuzenimle aramızda geçen diyalogdan dolayı ortamda oluşan gerginlik.

Kuzenimin durumu toparlamaya ve konuyu değiştirmeye çalışmasında ortamdan ona yöneltilen bakışlar ve el ya da kaş göz işaretlerinin de çok büyük bir payı olsa gerek. Tabii ki diğer insanların bu konudaki tutumlarını gözlemlemesinin bu durumdaki etkisi de yadsınamaz.

Kuzenim daha önce de buna benzer bir tutumda bulunmuştu ve ben yine ona söylerken söylemek istediklerimi herkese yöneltmiştim. Sanırım, kimse kendi üzerine alınmadı. Sanki

kuzenime onlar örnek olmamışlar gibi, bu muameleyi kuzenimin kendi düşüncelerinden dolayı sergilediği bir tutum olarak gördüler.

Büyüklerimizin bu ayrımcı ve sağlamcı tutumları, yaşitlarımızı ve küçüklerimizi de etkiliyor ve gelecekte oluşacak toplumlara da aynı tutumlar yansıyor maalesef. Daha bilinçli toplumlar demek; daha eşit, erişilebilir, engelsiz bir yaşam demek. Dilerim, bu sağlamcı ve ayrımcı tutumların yerini herkesin eşit olduğu bir yaşam alır.

Zincirli Testereler ve Kene Isırıkları

Yazan: Marie Cobb

Çeviren: Ali Çolak

ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

Çoğumuzun hiç yaşayamadığı deneyimler vardır. Bunun nedeni bazen ilgi eksikliği, bazen para eksikliği, bazen de zaman eksikliğidir. Ancak biz körler için sebep genellikle başka bir şeydir: söz konusu şeyi yapabileceğimize ve hatta yapmamız gerektiğine dair (kendimizin ve başkalarının) inanç eksikliği. Maryland Ulusal Körler Federasyonu liderlerinden Marie Cobb, "Zincirli Testereler ve Kene Isırıkları" adlı hikayesinde bu durumu ele alıyor. İşte söyleyecekleri:

Tennessee'de büyürken aletlerle ilgili tek deneyimim dedemlerin çiftliğinde, kızların - özellikle de kör kızların- böyle şeyleri kullanmaması gerektiğini düşünen dedem ve dayılarımın denetimi altındaydı. Sadece bir testerenin bir ucunu çekmeme ya da çekiçle kırarken tutmak için siyah bir cevizi mengeneye sıkıştırmama izin verilirdi. Her türlü elektrikli alet kesinlikle yasaktı.

Beş ya da altı yıl önce sıcak bir yaz sabahı erkenden telefon çaldı ve babamın çok neşeli bir sesle "Hayatta mısın?" diye sorduğunu duydum. Yatağımda oturup ilk çayımı içtiğimi ve iyi bir kitap okuduğumu itiraf etmek istemedim. "Elbette" diye cevap verdim. "Bugün ne yapıyorsun?" diye sordu. "Oh, bilmiyorum. Ne yapmamı istiyorsun?" Cevabın ne olabileceği hakkında hiçbir fikrim olmadan sordum çünkü söz konusu babam olunca kimse asla bilemezdi. "Henüz kahvaltı etmediysen neden buraya gelmiyorsun? Bir şeyler atıştırır ve bu sabah neler yapabileceğini konuşuruz." Duş alıp giyindikten yaklaşık yarım saat sonra geleceğimi söyledim. "Bütün bunları yapmana gerek yok. Sadece eski kıyafetlerini giy ve gel. Ben acıktım. Kapı açık." Ve telefonu kapattı.

Meyve ve mısır gevreği yerken bana gayet rahat bir şekilde testere kullanmayı öğrenip öğrenmediğimi sorduğunda ne kadar sevindiğimi tahmin edebilirsiniz. Tabii ki bir şekilde hiç öğrenmediğimi ama onun alet sevgisini paylaştığım için öğrenmek istediğimi itiraf etmek

zorunda kaldım. "Burada işimiz biter bitmez sana öğreteceğim. Bir kız testere kullanmayı bilmeli" dedi.

Ahşap garajına gittiğimizde ayaklı bir mengeneye benzeyen bir düzenek çıkardı ve yaklaşık 1 metre uzunluğunda ve ön kolum büyüklüğünde bir ağaç dalı aldı ve kelepçelerle sabitledi. Bana kontrolleri ve başlatma düğmesine basmadan önce bıçağı tam olarak kesmek istediğim noktaya nasıl yerleştireceğimi gösterdi. Ardından, ilk kesimi yaparken ellerimi onunkilerin üzerine koymamı söyledi.

Babamı tanıyanlar bilir, o doğuştan kördü ama bilmediğiniz bir şey var ki ben de öyleydim. Bu nedenle, elektrikli testereleler çok gürültülü olduğundan ve ikimiz de ne yaptığımızı göremediğimizden biraz endişeliydim ancak bana güvenli olmayan bir şeyi nasıl yapacağımı göstermeyeceğini biliyordum ve ayrıca korkak olduğumu düşünmesini istemiyordum.

O birkaç parça kestikten sonra sıra bana geldi ve odun parçalarını bu kadar kolay bir şekilde kesmenin çok eğlenceli olduğunu keşfettim. Testereyi ustalıkla kullanabildiğimden emin olunca, "Şimdi şurada şöminelerimde yakmak için kesebileceğin büyük bir dal yığını var."

Birkaç saat içinde oldukça güzel olduğunu düşündüğüm ve gurur duyduğum bir odun yığını elde ettim. Odunları kesmek iyi ve verimli bir işti ancak o günkü en büyük kazanımım, elektrikli aletleri kullanma becerime biraz daha güvenmemdi.

Ertesi Cumartesi günü babama hafta başında kestiğimiz dalların büyüklüğünde daha çok odunun nerede olduğunu bildiğimi söyledim. Nerede olduklarını öğrenmek istedi ve ben de ona evinin bir blok kadar ötesindeki ormanda olduğunu söyledim. "Göster bana" dedi ve gittik.

Öğleden sonra yorgunluktan ter içinde kaldığımda ona ormandaki ölü dallardan bahsetme fikrimden emin değildim. Birçok uzun odun parçasını garaj yoluna kadar sürüklemiştim ve bazıları tek başıma taşıyamayacağım kadar uzun ve ağırdı. Tabii ki babamın bu sorun için bir çözümü vardı. "Bu küçük el testeresini al ve uzun olanları daha kolay kesilebilecek parçalara ayır" dedi. Biraz utangaç bir tavırla, bunlardan birini hiç başarıyla kullanamadığımı söyledim.

"Saçmalama. Neyi yanlış yaptığımı çok iyi biliyorum" dedi. Tabii ki biliyordu. Bıçak kendi kendine yakalanana kadar ahşabın tepesinde gezinmesine izin vermek yerine, testereye çok fazla baskı uyguluyordum.

Ormana birkaç kez daha giderek odunları kesmeyi bitirdim. Gecenin ilerleyen saatlerinde o gün testere kullanmayı öğrenmenin yanı sıra başka bir kazanım daha elde ettiğimi fark ettim.

Uyandığımda birkaç yerim kaşınıyordu ve geçmiş deneyimlerimden anladığım kadarıyla her yerim kene ısırıklarıyla kaplıydı. Nefes almak için derimde açtıkları küçük delikleri kapatmak için ojeyi çıkarmanın zamanı kesinlikle gelmişti.

El testeresi kullanmak, elektrikli zincirli testere kullanmaktan çok daha zor bir işti ancak bilgi sahibi olduğum ve yeni bir beceri öğrendiğim için mutluydum. Bazen kendime bazı şeyleri yapamamamın ya da yapmamamın nedeninin körlük olmadığını hatırlatmam gerekiyor. Sadece henüz denemedim ve işte büyük fark burada. Körlüğün sözde sınırlamaları konusunda hepimizin beyni öylesine yıkanmıştır ki kendimize dünyanın sunduğu tüm heyecan verici zorlukları kabul etme özgürlüğünü tanımamaktan sakınmalıyız.

Teknolojinin Demokratikleşme Yolculuğu: Yasalardan Günümüze Engelli Teknolojileri

Sarper Arıkan

sarperarikan@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

Engelli bireylerin hayatlarını dönüştüren teknolojik demokratikleştirme süreci tarihsel bir perspektiften incelendiğinde, yalnızca teknolojik ilerlemelerin değil aynı zamanda bu ilerlemeleri destekleyen yasal çerçevelerin de kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu yazı teknolojinin engelli bireyler için demokratikleştirilmesi yolculuğunu, öncü yasal düzenlemelerden günümüzün devrimsel teknolojik yeniliklerine kadar detaylı bir şekilde ele alacak ve bu süreçte yaşanan tarihi dönüm noktalarını vurgulayacaktır.

Yasal Düzenlemeler

1. Amerika Birleşik Devletleri: ADA ve Teknoloji

1990'da kabul edilen Amerikan Engellilik Yasası (ADA), engellilik alanında yasal bir dönüm noktasıdır. ADA; işyerlerinde, kamu hizmetlerinde ve iletişimde engellilere yönelik ayrımcılığı yasaklayarak teknolojik erişilebilirlik standartlarının oluşturulmasını da teşvik etmiştir.

2. Birleşik Krallık: Erişilebilirlik Düzenlemeleri

Birleşik Krallık'ta 1995'te yürürlüğe giren Engellilik Ayrımcılığının Önlenmesi Yasası (DDA), engellilere yönelik hizmetlerin erişilebilir olmasını şart koşarak dijital hizmetler ve teknolojiler için de bir çerçeve sunmuştur.

3. Avrupa Birliği: Web Erişilebilirliği Direktifi

Avrupa Birliği, 2016'da kabul edilen Web Erişilebilirliği Direktifi ile kamu sektöru web siteleri ve mobil uygulamalar için erişilebilirlik standartlarını belirlemiştir. Bu adım, AB üyesi ölkelerde dijital hizmetlerin daha kapsayıcı hale gelmesini sağlamıştır.

Teknolojik Dönüşüm

1. Adaptif Teknolojiler

1980'ler ve 1990'lar boyunca adaptif teknolojiler (ekran okuyucular, alternatif giriş cihazları vb.) engelli bireylerin bilgisayarları kullanmalarını sağlayarak eğitim ve iş alanlarında devrim yarattı.

2. Mobil ve Akıllı Teknolojiler

2000'lerin başında akıllı telefon ve tabletlerin yaygınlaşması ile birlikte, dokunmatik ekranlarda işlevsellik kazandıran erişilebilirlik uygulamaları ve sesli asistanlar gibi özellikler teknolojinin erişilebilirliğini daha da artırdı.

3. Yapay Zeka ve Nöroteknoloji

Son yıllarda, yapay zeka ve nöroteknoloji uygulamaları engellilere yönelik çözümleri daha da kişişletirerek, örneğin felçli bireylerin bilgisayarları beyin dalgaları ile kontrol etmelerini sağlayarak, sınırları zorlamaktadır.

Toplumsal Etki ve Gelecek

Teknolojinin engelli bireyler için demokratikleştirilmesi toplumun her kesimine eşit fırsatlar sunan daha adil ve kapsayıcı bir dünyanın kapılarını aralamaktadır. Yasal düzenlemeler ve teknolojik ilerlemelerin birlikte gelişim göstermesiyle engelli bireyler artık eğitimden iş hayatına, sosyal etkileşimden bağımsız yaşama kadar yaşamın her alanında daha aktif roller üstlenmektedirler. Bu sürecin devamı, sadece yeni teknolojilerin geliştirilmesiyle değil aynı

zamanda toplumsal farkındalığın arttırılması, erişilebilirlik standartlarının global olarak benimsenmesi ve sürekli eğitim olanaklarının sağlanması ile mümkün olacaktır. Teknoloji ve yasaların uyum içinde ilerlemesi engelli bireyler için bağımsızlığın kapılarını açacaktır.

Sevda Yılmaz ile İGA'nın Erişilebilir Hizmetleri Üzerine Röportaj

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 121, Mart 2024

Nurşen: Sevda' cığım hoş geldin. Çoğumuz seni tanıyoruz ancak seni senin ağzından tanımak istiyorum. Sevda Yılmaz kimdir?

Sevda: Sanata özellikle müziğe aşık, öğrenmeye tutkulu, hak mücadelecisi ve savunucusu, hayata sevdalı bir aktivist kadın diyelim.

Nurşen: İGA'da ne zamandır çalışıyorsun ve oradaki görevin hakkında bize bilgi verir misin?

Sevda: Yaklaşık bir yıldır İGA'da görev yapıyorum ama oldukça eski bir havacılık geçmişim var. 16 yıl THY'de farklı alanlarda çalıştım. Buraya başlamaksa üzerine bir katmer oldu diyebilirim. İnsan havacılığa alışınca oradan kopamıyor. Havacılık da bambaşka bir tutku benim için. Hem THY'deki havacılık deneyimlerimi yeni işime aktarma hem de İGA'dan yeni deneyimler kazanma şansı bulacağımı hissediyorum. Buradaki işimi tam anlamıyla tanımlamak gerekirse, havaalanında ayak bastığınız her yerden neredeyse Müşteri Deneyim Tasarımı ve Segment Yönetimi ekibi olarak benim de içinde olduğum ekip sorumlu. Segment dediğimiz şey ise İGA Müşteri Deneyimi olarak farklı profildeki misafirlerimizi segmentlere bölerek daha kolay bir çalışma metodolojisi oluşturmayı amaçlıyoruz. Toplamda 8 segment var ve ben genç kuşaklar segmenti yani Z-jenerasyon segmenti ve erişilebilirlik segmentlerinde ağırlıklı olarak çalışıyorum. Ancak bu demek değil ki farklı segmentlere destek vermiyoruz. Fakat bu iki segmentle ilgili her şeyden ben sorumluyum diyelim. Tabii bunun yanında, çalışan deneyimini iyileştirme, personelin yabancı dil becerilerini arttırma, sürdürülebilir bir İGA'yı oluşturma alanlarında da ayrıca görevlerim var. Bu rollerim bazı aylarda farklı projelerle genişliyor ya da sakinleşebiliyor. Tamamen yoğunluğa bağlı olarak arkadaşlarımızın projelerini de devralabiliyoruz. Onların yönettiği çalışmalarda aktif bir rol almamız gerekirse alırız.

Nurşen: İGA uçuş sırasında hangi alanlarda sorumlu? Yani havaalanının nerelerinde İGA hizmet veriyor, nereleri sorumluluğunda değil?

Sevda: Evet, Nurşen'ciğim. Bu çok güzel bir soru. Çünkü yolcu bakış açısıyla genelde havalimanı ile havayolu kavramları birbirine çokça karıştırılan kavramlar. Biz sadece havayolunu biliyoruz ve yaşadığımız her aksaklığın havayolundan kaynaklandığını sanıyoruz. Oysa havaalanı dediğimiz yer kocaman bir habitat ve içinde onlarca paydaşın çalıştığı, farklı sorumluluklar aldığı kocaman bir sahne. İGA, İstanbul Havalimanı'nın işletmesini üstlenen bir kurum aslında. Tıpkı TAV gibi, tıpkı Çelebi gibi. Havalimanı işletmesi olarak İGA'nın görevi Check-in'e kadar. Check-in sonrası roller havayoluna geçer.

Nurşen: İGA'nın erişilebilir hizmetleri hakkında bize bilgi verir misin? Sadece körler için değil farklı engel türleri için de erişilebilir hizmetleri vardı bildiğim kadarıyla. Tüm bu hizmetleri detaylıca anlatır mısın?

Sevda: İGA Yanımda konsepti, İstanbul Havaalanı'nda bulunan tüm erişilebilirlik hizmetlerini tek çatı altında toplayan bir kavramdır. Projede, dünyanın dört bir yanından seyahat eden engellenmiş misafirlerimizin yolculuklarını farklılaştırmak, farklı bir seyahat deneyimi hedefleyen bir erişilebilirlik sürecini kapsamaktadır. İşitme engelli misafirlerimize 7-24 görüntülü çağrı merkezi, işaret dili, indüksiyonlu döngü sistemi, bilgi ekranlarının altyazıyla desteklenmesini sağlıyoruz. Görme engelli misafirlerimize havaalanı içi navigasyon sistemiyle dolaşımını kolaylaştırıyor, erişilebilir klavuz yollar, danışmalarda bulunan Braille buroşürlerimizi sunuyoruz. Tekerlekli sandalyeli misafirlerimize erişilebilir taksi ve Havaist otobüsleriyle, kiralık tekerlekli sandalyeler, sağlanan asistan desteğimiz önemli hizmetlerimizdendir. Görünmeyen engeli olan misafirlerimize çok özel misafir odası ve oda içinde kendine zarar vermelerini engellemeyi amaçladığımız yalıtımlı sessiz odalar, özel yolcu bekleme ve sakinleşme alanı, çok özel misafir odamız içinde yer alan yumuşak dokulu mobilyalar ve oyuncaklar, personelin alanda hızlıca kendilerine ulaşması için hazırladığımız ayçiçeği kartlarımız ve çok özel misafir odamızı kullanmalarını sağlamak üzere üyelere verdiğimiz çok özel misafir kartlarımızla çalışmalarımızı güçlendiriyoruz. Tüm engellenmiş misafirlerimize ücretsiz buggy kullanımı, protezlerini değiştirme alanları, öncelikli geçişler, alt

değiştirme üniteleri, engelsiz tuvaletler, mahremiyetlerine uygun yeme-içme alanları, ücretsiz otopark hizmetlerimiz de var. Ayrıca İGA olarak sosyal medya mecralarımızda paylaşım açtığımız tüm görsel içeriklerimize görme engelli misafirlerimize sesli betimleme, işitme engelli misafirlerimize işaret dili ve altyazı desteği sunarak tüm içeriklerimizin erişilebilir olmasını sağlayacağız. Engellenmiş çocuk misafirlerimize de İGA Masallar adıyla erişilebilir masallar ürettik ve geçtiğimiz günlerde İGA YouTube sayfasından paylaştık.

İGA Yanımda erişilebilirlik konseptimizin amacı; engellenmiş farklı profildeki misafirlerimizin yolculuklarını erişilebilir ve bağımsız kılmak, onların havaalanımızda özgürce, kimseye bağımlı olmadan seyahatlerini gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Tüm diğer engellenmemiş misafirlerimiz için gerçekleştirmeye çalıştığımız havaalanı ve yolculuk deneyimlerini farklılaştırmak ve iyileştirmektir.

Erişilebilir hizmetlerimizin planlanması, tasarlanması, tüm hazırlık ve projelendirme süreçlerini ilgili engellenmiş profildeki misafirlerimizle bağlı buldukları STK'ler ya da konunun uzmanları akademisyenlerle bir araya gelerek gerçekleştiriyoruz. Öncelikle her engel grubundaki farklı ekiplerle misafirlerimiz, onların aileleri ve ihtiyaçlarını saptıyoruz ve ilgili ihtiyaçlarla ilgili anketler ve birebir görüşmeler yapıyoruz. Belli bir zaman sonra beraberce çalışarak hayata geçiriyoruz. Hizmetlerin ya da uygulamaların testlerine mutlaka ilgili ekipleri de katıyoruz.

İGA Yanımda (İGA Cares) İstanbul Havaalanındaki tüm erişilebilir hizmetlerimizin ya da uygulamalarımızın tek bir çatı altında toplandığı ve engellenmiş farklı profildeki misafirlerimize sunduğumuz bağımsız ve erişilebilir bir seyahati amaçlayan bir konsept uygulamadır. Erişilebilir bir seyahatin herkes için mümkün olduğunu seslendiren ve dünyada ilk defa tüm erişilebilirlik çalışmalarını isimlendiren önemli bir kavramdır.

Doğrudan bir akademik veriden söz edemesek de özellikle erişilebilir hizmetler ve uygulamalarımızın çoğalmasından sonra İstanbul Havaalanımızı tercih eden engellenmiş misafirlerimizin %30 civarında artmış olduğunu görüyoruz. Misafirlerimize erişilebilir ve bağımsız bir seyahati vaadediyoruz ve tüm bu çalışmalarını onlarla beraberce yürütüyoruz. Tabii ki

tahmin ettiğin gibi benim için erişilebilirliği üretmek sonsuz ve bitmez bir şey. Sürekli bir kavga ve mücadele içindeyim. Yani Engelsiz Erişim'den devraldığım savunucu hareketleri burada da aynı hızla ve kalanmış bir şekilde devam ediyor diyelim. Özellikle hala körler için yeteri kadar tatmin edici düzeyde bir çalışma var diyemiyorum ve o nedenle zorlamaya devam.

Nurşen: Bu hizmetlerin geliştirilmesi konusunda neler yapıyor?

Sevda: Öncelikle erişilebilir ve bağımsız seyahat vurgumuzu güçlendirmek için Erişilebilir Seyahat Platformu projemizi hayata geçirdik. Bu platformla birbirinden farklı vakıf ve dernek, bireysel ya da kurumsal olarak üye olup erişilebilir seyahat bağlamında ortak bir mesaj vermelerini amaçlıyoruz. Özellikle sunduğumuz hizmetlerin memnuniyet düzeylerini anketler ve yüz yüze misafir ziyaretleriyle mutlaka ölçüp değerlendirmeler yapıyoruz. Engellenmiş misafirlerimize sağladığımız bu erişilebilir ve bağımsız seyahatle onların toplumsal hayata katılımlarını güçlendirecek kapıları açıyoruz.

İGA İstanbul Havaalanı olarak erişilebilirlik kavramına yalnızca fiziksel düzenlemeler olarak bakmıyoruz. Çalışmaların düşünsel süreçlerinin de çok önemli olduğunu ve her anlamda bir erişilebilirlik kavramı yaratmaya çalışıyoruz. Bu nedenle oluşturduğumuz İGA Yanımda konseptimizde teknolojik, inovatif, fiziksel ve düşünsel boyutta bir erişilebilirlik yaklaşımı olduğunu paylaşmak istiyoruz. Dünyada bir ilk olarak hayata geçireceğimiz erişilebilirlik politikamızla da bu kavramların düşünsel ve prosedürel bir perspektifini ortaya koymuş olacağız.

Nurşen: İGA hizmetleriyle ilgili yaşadığımız deneyimlerimizi, sorun ve önerilerimizi size nasıl ulaştırabiliriz?

Sevda: Pek çok kanal var ancak özellikle ist@igairport.aero mail adresinden ya da 444 1442 nolu çağrı merkezimizden ve aynı numaranın WhatsApp hattından öneri, şikayet, görüş ve taleplerini iletebilirler.

Nurşen: Katıldığın ve sorularımı detaylıca yanıtladığın için çok teşekkür ederim.

Sevda: Ben çok teŖekkür ederim. Her zaman Seninle konuŖmak ve bir arada olmak benim için çok büyük bir keyif biliyorsun. Geçtiğimiz hafta da Engelsiz EriŖim temsilcileri olarak havaalanımızı ziyaret ettiniz. Ayaklarınıza sağlık. İyi ki varsınız ve hep vaar olun.

Yemek Yerlerinde Körcül Deneyim-2

Ayça Balcı Güngör

aycaba@gmail.com

Sayı: 122, Nisan 2024

“Lahmacun, memleketinde çoğunlukla gayet güzel ve lezzetli. Ancak eğer büyük Őehirdeyseniz her zaman damağınızı doyuracak bir lahmacun bulmak kolay olmuyor. Bu ayki yazıda İstanbul’da tatmaya değer bulduğum bir lahmacuncudan bahsedeceğim. Bu sefer Kadıköy’deki Halil Lahmacun’a konuk olacağız.

Halil Lahmacun, Kadıköy arşı’ya çok yakın bir yerde konumlanıyor. Navigasyonla rahat bulunabiliyor. Kadıköy 3 numaralı metro çıkışından çıkıp ışıklardan Starbucks yönüne karşıya geçtiğimizde, Starbucks solumuzda kalacak Şekilde yukarı doğru ilerliyoruz. Küçük meydanımsı bir yer geldiğinde, yukarı doğru gittiğimiz yolu paralel kesen caddeyle birleŐen noktaya geldiğimizi anlayacağız. Burada olup olmadığımızı sağ köŐede kalan Deniz Oyuncakılık’ı sorarak doğrulayabiliriz. Yukarı doğru devam ediyoruz ve ilk sağa dönüyoruz. Balıkcılar arşısı’nı arkamızda bırakarak GüneŐli Bahçe Sokağı’na giriyoruz. Etrafımızda önünde masalar bulunan iŐletmeler olacak. Masaların arasından bir miktar y r d ğ m zde Halil Lahmacun sağımızda kalıyor.

Halil Lahmacun’un önünde de masalar bulunuyor. Dilerseniz içeri girmeden hemen dıŐarıdaki masalarda oturabilirsiniz. Mek n küçük ve iki katlı. İlk katta, içeri girer girmez solumuzda, kapıdan duvara kadar uzanan alçak bir bar masasına benzer sabit bir masa bulunuyor. M saitse ve kalabalık değilseniz burada oturmayı tercih edebilirsiniz. Havalar soğuk olduğunda burada dıŐarıyı izleyerek ve duyarak oturmak keyifli oluyor. Ayrıca minik bir t yo! Burası lahmacunun fırından çıktığında sizinle en hızlı buluŐacađı yer.

Üst kata çıkan merdivenler kapıdan girdiğimizde tam karŐımızda. Merdivenler dar ve sola dönerek üst kata çıkıyor. Yukarı çıktığımızda sola dönüyoruz ve sağımızda, solumuzda masalar yer alıyor. Masaların arasından düz ilerlersek geldiğimiz sokağa bakan camın kenarındaki masalara ulaŐabiliyoruz.

Görevlilerin yönlendirmeleri neredeyse hiç yok. Boş masayı kendiniz bulmanız gerekebilir. Mekânın en olumsuz yönü olarak bunu söyleyebilirim. Siparişi mekâna girdiğimizde alıyorlar. Acılı ya da acısız olarak tercihinize göre siparişinizi veriyorsunuz. İsterseniz lahmacunun dürüm olarak hazırlanmasını da söyleyebilirsiniz. İçecek siparişini lahmacunlar masaya getirildiğinde alıyorlar. İçecek olarak klasik içecekler var. Ayrıca açık ayran da bulunuyor. Masada peçete, baharatlar ve pipet bulunuyor. Lahmacunu maydanoz ve limonla servis ediyorlar. Maydanoz dışında herhangi bir salata malzemesi servis edilmiyor.

Lahmacunun en önemli özelliği iç harcının bol ve kaliteli olması. Eğer acılı lahmacun yiyorsanız acının iç harca işlediğini hissedeceksiniz. Başka yerlerde yediğim acılı lahmacunlarda acı sonradan katıldığı için homojen bir lezzet alamıyordum. Burada acılı lahmacunun iç harcı en baştan acıyla birlikte hazırlandığı için her lokmada acının homojen dağılımı damağa geliyor. Lahmacun denince basit bir yemek izlenimi uyanıyor ancak usta lahmacuncunun lahmacununu yiyince basit bir yiyecekte de lezzete ulaşabileceğinizi anlıyorsunuz. Son zamanlarda yediğim güzel ve lezzetli lahmacunlardandı. Mekânı denemeyi herkese tavsiye ederim. Lahmacuna dair tadım yorumlarınızı dergimizin sosyal medyasında paylaşmanızı merakla bekliyorum. Mutlu diyetler.